

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו בסעודה שלישית פרשת נח תשפ"ב לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רנ"ב

חיסר בעולמו דבר. אך הענין הוא, כי בתורה נאמרה הבריאה האחרונה של יום הששי, שהיתה בריאת אדם הראשון, שבשעה רביעית עמד על רגליו (סנהדרין לח:). אבל באמת איתא במשנה (אבות ה-ו) דעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ובהם נגמרה הבריאה. וזהו כוונת הכתוב ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה (ב-ב), דלכאורה קשה דראשית הכתוב משמע דעדיין עשה מלאכה ביום השביעי אלא שכלה בו, ובסיפא משמע שלא עשה בו מלאכה כלל. ופירש רש"י הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה ונראה כאלו כלה בו ביום (ב"ר יט) ע"כ. והיינו כי העשרה הדברים שנבראו בבין השמשות נגמרו ברגע האחרונה של יום הששי מרוחק חוט השערה מיום השביעי – וכיון דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, רימוז זאת הכתוב בסיום יום הששי, ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, שהוסיף ה' בששי (עיין רש"י), כי אות ה' במילואו נכתב ה"ה שמספרו עשרה, להורות כי בגמר היום נבראו עוד עשרה דברים.

והנה מעשרה הדברים הללו היתה הבריאה האחרונה, המזיקין. דמבואר ברע"ב (שם) המזיקין אלו השדים, שלאחר שברא הקב"ה אדם וחווה, היה מתעסק בבריאתו, וכשברא רוחותיהן לא הספיק לברוא גופיהן עד שקדש היום, ונשאר רוחות בלא גוף ע"כ. הרי דהמזיקין היו הבריאה האחרונה, ולא נגמרו בגופן, משום שקידש היום, הרי דמשום קדושת השבת שנכנס, שבת אלקים ממלאכתו, ולא נשלמו המזיקין בצלמם כראוי. ועל כן שפיר אמר ויברך אלקים את

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ (ו-ג). ויש לדקדק למה הקדים לומר 'קץ כל בשר בא לפני', דנראה לכאורה מיותר, שהרי סיים כל אשר בארץ יגוע, אם כן הרי זה קץ כל בשר. גם מה שאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם, לכאורה תיבת 'מפניהם' נראה כמיותר.

ומתחלה נקדים לבאר מה שנאמר בבריאת העולם, ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות (בראשית ב-ג). ולכאורה 'לעשות' להבא משמע, והיה לו לומר אשר ברא אלקים 'ועשה'. (ועיין ברש"י). – עוד מצינו במצות שבת, ושמרו בני ישראל את השבת וגו', ביני וביני בני ישראל אות הוא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש (שמות לא-טו). וכבר עמדו חז"ל על הא דאמר 'וינפש', ודרשו כיון ששבת ווי אבדה נפש (ביצה טו.). ובמוסף רש"י הביא ממחזור ויטרי לרש"י (סימן קב), ביני וביני בני ישראל אות הוא לעולם, ברית כרותה להם שלא יזוקו אם ישמרוה כראוי, וזו היא אות שביני וביניכם, שאני משמרם ע"כ.

ונראה דהנה פשטות הכתוב ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו, משמע שקדושת שבת גרמה שביתת המלאכה בששת ימים, ולכאורה כיון שנגמר כל הבריאה בששי, מה חשיבות יש לשביתה כאשר אין עוד מה לעשות, שהכל נגמר כבר, ולא

יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, שהיה לו עדיין לעשות גמר הבריאה של הגופין, ובשביל קדושת השבת מנע עצמו מלגמרו.

וזהו גם מה שאמר הכתוב, וביום השביעי שבת וינפש, וינפש, כי הראיה על קדושת השבת, שהיא אות ביני וביניכם, היא מבריאת המזיקין שלא נגמרו בגופיהן, והמזיקין הם מתוארים בתואר 'וינפש', שהם נפש בלא גוף ונבראו להזיק ולהכאיב את האדם, וממה ששבת ה' מלגמרו כראוי ונשארו וינפש, זה מורה על קדושת השבת אשר אות היא ביני וביניכם.

*

והנה זמן שליטת המזיקין היא בלילה, כמו שנאמר (שמות יב-כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, וברש"י דלילה רשות למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד-כ) בו תרמוש כל חיתו יער ע"כ. וביותר בליל שבת, כמו שאמרו (פסחים קיב:) לא יצא אדם יחידי בלילי שבתות, מפני שאגרת בת מחלת, היא ושמונה עשרה רבוא של מלאכי חבלה יוצאין, וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו ע"כ. ויש להבין הטעם שזמנים אלו מיוחדים להם ביותר לחבל.

ונראה דזהו על דרך מה דאיתא בספר צרור המור (למהר"א סבע בפרשתנו) על הפסוק בעצם היום הזה בא נח וגו' אל התיבה (ו-ג), ולא אמר ביום הזה כמו שאמר למעלה (ו-א), להורות לנו יום הכניסה שהיה ביום רביעי, דבעצם היום הזה פירושו בעיצומו של יום, ואיזהו יום שהשמש הוא יותר חזק משאר הימים, הוא יום רביעי שבו נתלו המאורות, ואז החמה בחזקתה, שאז הוא כחתן יוצא מחופתו, אחר שבו ביום האיר זורה. ולכן אמר בכאן בעצם היום הזה, שפירושו בעיצומו של יום רביעי ע"ש (והביא דבריו בסדר הדורות אלף תרנו ע"ש). וכעין זה מצינו להנצי"ב ז"ל בהעמק דבר (שמות יב-ב) שכתב, כלל גדול הוא שבאותו יום שנברא אותו דבר, מסוגל זה היום גם לדורות להתחזק יותר, ומזה הטעם טבע האש במוצאי שבת רותח יותר, משום שאז נברא ע"ש. וכמו כן המזיקין כיון שנבראו בערב שבת בין השמשות ברגע האחרונה ממש, אם כן תחלת מעשיהם היתה בלילה, ובליל שבת, על כן כח חיותם אז ביתר שאת, ועל כן זמן שליטתם אז בעת ההוא.

ולעומת זה מבואר בטור (או"ח סימן רסז) דבברכת השכיבנו אינו חותם שומר עמו ישראל לעד, שבשבת אין צריכין שמירה, שהשבת שומר. ונוהגין לומר פסוק ושמו בני ישראל את השבת וגו', לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה ע"כ. וכן כתוב בטורי זהב (שם סק"א) דבשבת שכיחי מזיקין, אבל לשומרי שבת, השבת שומרם שלא יזוקו ע"ש. ויש לומר הטעם, דכיון שהמזיקין נבראו ערב שבת בין השמשות, ולא נגמרו בגופים כדי להורות על קדושת השבת, ולכן כחם יפה להזיק ביום השבת מי שאינו שומר את השבת, אבל לשומרי שבת אין להם שליטה.

וזהו המשך הכתובים, ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם, וברש"י ברית כרותה שלא יזוקו, ומסיים כי ביום השביעי שבת וינפש, וינפש, שהמזיקין נבראו ברגע האחרונה קודם יום השבת, ולא נשלמו משום קדושת השבת, והמה האות על קדושת שבת, על כן לשומרי שבת אין הם מזיקים, והשבת שומרם.

ובזה יתבאר גם כן מה שאנו רואים כי השליט ה' את האדם על כל הבריאה, ועם כל זה המזיקין כחם גדול לשלוט על האדם. והוא מטעם כי אחר שברא ה' את האדם כתיב, ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים וגו', ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ (א-כח). ושליטה זו נמסר לאדם אחר בריאתו. אבל המזיקין שנבראו ברגע האחרונה של יום הששי, אחר שבירך ה' את האדם, אם כן לא נכללו בהברכה ההוא, על כן הם שולטים על האדם, ואין האדם שולט עליהם.

ומעתה נבוא אל המכוון, כי החמס שהיתה בדור המבול, היתה כל כך עצומה ואכזרי, עד שגם בעיני המזיקין שרגילין להזיק בני אדם, היתה החמס ההוא עולה על גדותיו שלא יכלו לסובלו. והנה המזיקין הם נבראו לאחרונה בסופו של הבריאה, והם היו 'קץ כל בשר'. ואמר ה' לנח 'קץ כל בשר בא לפני', גם המזיקין מתאוננים לפניו, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, שגם כנגד פניהם, שאין מזדעזעין מהזיק, עם כל זה החמס שיש בהדור מתמלא באכזריותם גם לנגד עיניהם, ועל כן הנני משחיתם את הארץ.

*

ונראה עוד בטעם שלא ברא ה' את השדים בעת שנבראו כל הבעלי חיים, בתחלת יום הששי, כאשר ברא כל נפש חיה למינה, בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה, אלא נבראו אחר בריאת האדם. דהנה כתיב ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו וגו' (א-כז). וברש"י דלא כתיב אעשה אדם, אף על פי שלא סייעוהו ביצירתו, ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן ע"ש.

אמנם בזוה"ק (ח"ג דף רלח:) איתא, דבתר דאשלומי לעבידתייהו כל אומן ואומן, אמר להם קוב"ה אומנותא חדא אית לי למיעבד דיהיה שותפות לכולנא, אתחברא כולה כחדא למיעבד ביה כל אחד ואחד מחולקא דיליה, ואנא אשתתף עמכון למיהב מחולקא דילי, והיינו נעשה אדם ע"כ. והיינו שהקב"ה אמר לכל מעשה בראשית שכל אחד יתן מכוחו לבריאת האדם, ובו יהיה חלק וכח מכל הבריאה. והאדם כלול מכל הברואים שבעולם, וכולם נתנו מכוחם וחלקם להאדם, ועל כן נקרא האדם עולם קטן (כמבואר באבות דר"ג), לפי שהוא כלול מן כל העולם כולו ומן כל ברואי העולם. (ועיין בזה בארוכה באהל יעקב פ' בראשית, ובאבן שלמה שם אות יז).

ובאבן שלמה (פ' תוריע אות ו) פירש בזה מה שאמרו (אבות ה-ב) הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. דלכאורה איך נוכל לומר להאדם להיות גבור כארי או קל כנשר, הלא אף אם ירצה וישתדל בכל כוחו אי אפשר לו להיות כארי או כנמר. וזהו כמתנה על מנת שתעלה לרקיע, ואיך דיברו חז"ל בדברי גוזמא והבאי. אך הכוונה הוא, שלא יאמר האדם איך יכולים לבקש ממני להיות לי מדת העזות וגבורה והקלות לעבודת השי"ת, הלא האדם הוא חלוש בטבעו מכל ברואי עולם ואין בו מדות הללו כלל. אבל באמת זה אינו, כי כל הבעלי חיים נתנו בו בבריאתו מכוחם ומדותיהם, הנמר נתן להאדם מדת העזות, והארי נתן לו גבורה, הנשר נתן לו קלות, והצבי נתן בו מדת הריצה, ואם כן יש בכל אדם ממדות הללו, וכמה שניתן לו בטבעו ממדות הללו הוא צריך לאמץ עצמו ולגבר חיילים להשתמש בהם לשמים. ועל כן הוא מזהיר להאדם, הוי עז כנמר שנתן לך מדה זו, וכן תהיה גבור כארי שנתן בך מדת הגבורה, וכן כולם ודפח"ח. (ועיין בשמן ראש ח"ט בראשית דף קי).

וזה הענין שמצינו בפרשתנו, וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ (ו-יב). וברש"י אפילו בהמה וחיה ועוף נזקקין לשאינן מינן (ב"ר כח-ה) ע"כ. וביארו המפרשים, דלכאורה הבעלי חיים אין להם יצר הרע, ומה הביאם לידי כך שישחיתו גם הם את דרכם. ולא עוד אלא שגם הארץ עצמה השחיתה דרכה, ותחת חטה יצא חוח (ב"ר כח-ה), והלא הארץ אין בה דעת כלל לחטוא. אך תכלית בריאת האדם היא, שהאדם במעשיו הטובים יעלה עמו כל הנבראים שנתנו מכחם לבריאתו. וכמו כן לעומת זה כשהוא מקלקל מעשיו, הרי הוא מקלקל גם כחות כל הבעלי חיים שבעולם, וכמו כן הארץ אשר ממנה נברא עפר מן האדמה. על כן במה שאנשי אותו הדור השחיתו את דרכם, גרמו בזה כי השחית גם כל בשר את דרכו על הארץ, שעל ידי השחתתם, גם הארץ עצמו נשחתה להוציא חוח תחת חטה, וכמו כן נשחתו עמהם כל הבעלי חיים. (עיין בבית הלוי בריש הפרשה).

ומעתה אם היו גם השדים והמזיקין בעולם קודם שנברא האדם, הרי גם הם היו נכללים בציווי ה' של נעשה אדם, והיו גם הם נותנים מכחם וחלקם לבריאת האדם. וזהו היפך תכלית הבריאה, אשר עולם חסד יבנה, ולא לחבל ולהזיק. ומה היום שאין להמזיקין חלק בבריאת האדם, עם כל זה יצר לב האדם רע, ואלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו, ממה שהבעלי חיים הטורפות נתנו בו מכחם, מכל שכן כאשר המזיקין היו נותנים מחלקם לבריאת האדם. על כן המתין ה' בבריאתם עד אחר בריאת האדם, שלא יהיה להם שום חלק בבריאתו.

*

ויש להוסיף עוד בטעם שהמזיקין נבראו רק רוחות בלא גוף. דאיתא בגמרא (ברכות ו.) אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות [כל השדים העומדים לפניו], אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין. אמר אביי אינהו נפישו מינן, וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא [כשורת חפירה המקפת האוגיא שעושין תחת הגפנים]. אמר רב הונא כל חד וחד מינן, אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה. אמר רבא האי דוחקא דהוי בכלה מנייהו הוי [פעמים שבני אדם יושבים רווחים ביום השבת שבאין לשמוע דרשה, ודומה להם כיושבים דחוקים]. הני ברכי דשליה [ברכים עייפיים]

מנייהו. הני מאני דרבנן דבלו [בגדי התלמידים שבלים מהר, והם אינם בני מלאכה שיבלו בגדיהם] מחופיא דידהו [באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם]. הני כרעי דמנקפן מנייהו ע"כ. – ומעתה מובן שפיר שבראם ה' רוחות בלי גופים, דאז היה עין הגשמי שולטת לראותם, ואין ביכולת בריה לעמוד בפניהם מתוך אימתם, והיו צריכים אז לנס שלא יוכל העין לראותם.

[וּנְרָאָה] דהא דאמרו דדוחקא דהוי 'בכלה' מנייהו, וכמו כן מאני 'דרבנן' דבלו וכו', משמע דרק בבני תורה הוי כן, שזוהו על פי מה שכתבו בתוספות (חולין צא. ד"ה מכאן) אהא דאמרו שם תלמיד חכם לא יצא יחידי בלילה, אומר רבינו תם דדוקא נקט תלמיד חכם, משום דמזיקין מתקנאים בהם, כדאמרין (ברכות נד:). שלשה צריכין שימור, מלך 'תלמיד חכם' חתן ע"כ].

*

וְהִנֵּה ה' אמר לנח, עשה לך תבת עצי גופר וגו' (ו-י-ד). וברש"י הרבה ריוח והצלחה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם, אולי ישוּבו (סנהדרין קח:). ע"כ. ואם כן הוכיח נח את דורו ק"כ שנה, והתרה אותם שיבוא מבול, ועם כל זה לא הצליח להחזיר בתשובה אף אדם אחד, כי לא נכנסו להתיבה רק נח ובניו. ולעומת זה מצינו באברהם שהוכיח את דורו עובדי עבודה זרה, ולימדם אמונת אלקי עולם, וכמו שנאמר ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם (כא-לג). וברש"י על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוה-לכל העולם. לאחר שאוכלים ושותים אומר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם אכלתם (סוטה י:). ע"כ. ומבואר ברמב"ם (ה' עבודה זרה

א-ג) שנתקבצו אליו אלפים ורבות, והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וכו' ע"ש. ויש להבין במה היה כחו של אברהם יותר גדול מנח, שנח לא הצליח בתוכחתו, ואברהם הצליח.

וּנְרָאָה כי לא כל סוג תוכחה אדם מוכן לקבל ולשמוע שיכנס אל לבו ולשנות את מעשיו. כי המוכיח את חברו בדברים חריפים ומגנה אותו לקרותו רשע, אתה אדם מושחת שאין לך זכות לחיות בעולם, מטבע האדם לדחות את המוכיח ודבריו, ואינו רוצה לשמוע. אבל המקרבו ומחבקו כאוהב, ואומר לו שאין מתאים לו לעשות כדברים האלה לפי ערכו, אז לא ידחה המוכיח ויקבל דבריו. וכמו שפירש באלשיך, אל תוכח לך פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך (משלי ט-ח), שכאשר תוכיח אדם אל תקרא אותו בלשון זלזול שהוא לך, כי אז לא תתקבל התוכחה, ואדרבה עוד תגרום שנאה. אלא הוכח לחכם, הלא אתה חכם ונבון, ודרך כזה לא מתאים לאדם כמותך, אז ויאהבך.

וְזֶה היה החילוק בין תוכחת נח לאברהם, נח בנה תיבה, והודיע לכל, אתם רשעים שאין לכם זכות לחיים, והקב"ה מביא מבול, וכולכם תמותו. ולא עוד, אלא שבתוכחתו רימז להם, שהוא אינו כמותם, הוא צדיק תמים, הוא יהיה לו תיבה להנצל, ואתם לא. ודברים כאלו אין האדם הרשע רוצה לשמוע, ולא פעל עליהם כלום. לא כן אברהם קירב אותם, ויטע אשל, נתן להם לאכול ולשתות. אך אחר אכילתם אמר להם, עתה תתבוננו מי עשה כל אלה, הארץ לא מצמיח פירות מעצמו, יש בורא עולם שהכין כל זאת לכם, ואי אתם רשאים להיות כפויי טובה לה' המטיב לכם, ועל דרך זה קרא בשם ה' א-ל עולם, על כן הצליח בדבריו לקרב אותם לאמונת אלקי עולם, ולהרבות את הנפש אשר עשו בחרן, שהכניסום תחת כנפי השכינה.

הגליון הזה נהגב על ידי

מורה"ר ר' שמואל פריש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן יעקב נ"ו למו"ט	מורה"ר ר' שרגא צבי פישמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	הרב ר' נחמן גרינצווייג שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן נתן נ"ו למו"ט	לעילוי נשמת הרה"ח ר' פנחס יהודה ב"ר שמעון ע"ה נפטר מ"ו חשון תשנ"ו - ת.ג.צ.ב.ה
מורה"ר ר' שמואל פריש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מורה"ר ר' הערשל בראדער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מורה"ר ר' חנני שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מורה"ר ר' חיים מענדל קיש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
מורה"ר ר' ישראל דוד זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למול טוב	מורה"ר ר' יעקב גליק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מורה"ר ר' נחמי ב"ץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מורה"ר ר' יעקב קאליש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב